

МАСАЛА АВВАЛО МАҲАЛЛАДА ҲАЛ БЎЛСАГИНА ОДАМЛАР РОЗИ БЎЛАДИ

Президент Шавкат Мирзиёев ҳудудлар ривож, аҳоли ҳаёти билан яқиндан танишиш мақсадида 21 январь кун Бухоро вилоятига келди.

Давлат раҳбари вертолётда Олот туманига йўл олди. Бу — ҳудудлар иқтисодиётини ривожлантиришга қаратилган жорий йилги биринчи ташриф. Ва у мазкур чекка тумандан бошланаётгани бежиз эмас.

2020 йил 27 апрель кун Бухоро вилоятига жанубдан кучли шамол кириб келган эди. Уй-жойлар, инфратузилма ва экинларга катта зарар етказганди.

Давлатимиз раҳбари зудлик билан у ерга етиб бориб, табиий офат оқибатларини бартараф қилиш, турар жойлар ва ижтимоий объектларни таъмирлаш бўйича топшириқлар берган эди. Қисқа муддатда зарур ишлар бажарилиб, ҳаёт ўз маромига қайтди.

Бу галги сафар чоғида Президент вертолётда ушбу ишлар қамровини кўздан кечирди.

Хусусан, Олот, Қорақўл, Жондор, Ромитан, Пешку ва Шофиркон туманларида 45 мингта уй, 204 та кўп қаватли турар жой таъмирланган. Мингдан ортиқ ижтимоий соҳа ва тадбиркорлик объектлари, йўллар, электр, газ ва алоқа тармоқлари тикланган.

Давлатимиз раҳбарига ҳудудларда хизмат кўрсатиш соҳаларини ривожлантиришга оид лойиҳалар тақдим қилинди.

Унга кўра қишлоқ жойларда, маҳаллаларда мобил хизмат кўрсатиш пунктларини контейнерларда ташкил қилиш мумкин. Контейнерлар ҳам маҳаллий ишлаб қўйиш томонидан тайёрланмоқда. Ундан мин тикувчилик цехи, гўзаллик салони, пойабзал таъмирлаш устaxonаси, ширинлик дўкони каби кўплаб йўналишларда фойдаланса бўлади. Шундай платформалардан биттасида камида 4 та иш ўрни яратиш мумкин.

Президентимиз лойиҳа билан танишиб, мутасаддиларга уларнинг таннарихини камида 30 фоизга камайтириш, коммуникация ва канализация тизимларига улаш масалаларини ҳал қилиш бўйича топшириқ берди.

Шунингдек, Олот ва унга қўшни туманларда амалга оширилиши режалаштирилган архитектура-қурилиш, хусусан, туман марказий кўчаларини реконструкция

қилиш, аҳоли учун замонавий кўп қаватли уйлар қуриш лойиҳалари муҳокама қилинди.

Давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев Олот тумани марказида Олот, Қорақўл, Жондор ва Шофиркон туманлари фаоллари, маҳалла раислари билан учрашди. Утган йили содир бўлган табиий офат ёдга олинди.

— 2020 йил Ватанимиз учун, шу жумладан, Бухоро вилояти учун жуда катта синовлар йили бўлди. Бу ерда юз берган табиий офат иқтисодиётга, инфратузилмага, одамлар 30-40 йиллаб қурган уйларига катта талафот етказди. Биз халқимизнинг сабр-тоқати, бирдамлиги, ҳамжиҳатлиги билан бу балопадан қудратли бўлиб чиқамиз, деб ният қилгандик, мана, шу натижаларга эришдик, — деди Президент.

Ҳеч бир оила эътиборсиз қолдирилмагани таъкидланди. Хусусан, “Саховат ва кўмак” умумхалқ ҳаракати доирасида Олот, Қорақўл ва Жондордаги эҳтиёжманд оилаларга қарийб 14 миллиард сўм моддий ёрдам кўрсатилган.

Аҳоли фаровонлигини оширишга қаратилган ишлар изчил давом эттирилиши, бунинг учун қўйи тизимдаги раҳбарлар уйғониши, жон қўйдириши кераклиги айтилди.

— Бугун бу ерга келишимдан мақсад — халқимизни кўпроқ эшитиш, эртанги марраларни белгилашда тўғри йўл тутиш. Туман ҳокимлари ва маҳалла раислари ўзларини қийнаётган муаммоларни очик-ойдин айтиб, уларнинг ечими бўйича таклифларини билдирса, ниятимиз амалга ошади, — деди давлат раҳбари.

Ҳудудларни ривожлантириш дастури ҳамда камбағаллиқни қисқартириш режалари маҳаллабай тизим асосида ишлаб чиқиши таъкидланди.

Мутасаддилар Олот туманида маҳаллабай ишлаш тизими тақдироти чоғида Бунёдкор ва Шайхлар маҳаллалари уйма-уй юриб ўрганилгани, шунда аҳоли вакиллари турли касб-хунарларни эгаллаш истаги борлигини билдирганини қайд этди. Ҳуқороларнинг истакларидан келиб чиқиб, бугунги кунда тумандаги касб-хунар мактаби ҳузурида саккиз йўналишда касбларга ўргатиш ўқув курслари ташкил этилди.

Президент мазкур тажриба асосида Республика Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази ва унинг ҳудудий бошқармалари ҳамда мамлакатимиздаги 700 дан ортиқ касб-хунар мактабини Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлигига бўйсундирган янги тизим жорий қилиш зарурлигини таъкидлади. Тегилли раҳбарларга жойларда аҳолининг талаб ва истакларидан келиб чиқиб, ўша ҳудуддаги тадбиркорларга керак бўлган касб-хунарларга ўқитишни ташкил этиш юзасидан топшириқлар берилди.

Маҳалла раисларига ўз ҳудудидаги ҳар бир фуқарони рози қилиш, иқтисодий сектор билан биргаликда хонадонма-хонадон юриб, иш ўринлари яратиш, ўша хонадонларда ободлик ва фаровонлиқни таъминлаш бўйича вазифалар юклатилди.

— Маҳалла раиси қачон обрўли бўлади? Халқ дардини раҳбарларга лўнда қилиб қўйса. Ҳамма масала аввало маҳаллада ҳал бўлсагина одамлар рози бўлади, — деди Шавкат Мирзиёев.

Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлигига республика бўйича чекка ҳудудларда жойлашган 968 та маҳалладаги шароитларни яхшилаш бўйича топшириқлар берилди. Жумладан, Бухоро вилоятидаги 55 та огир, олис ва чегара ҳудудлардаги маҳаллалар танлаб олиниб, Фавқуллода вазиятлар вазирлиги билан ҳамкорликда ушбу маҳаллаларда ободонлаштириш ишлари ва маҳаллабай тизимни жорий этиш бўйича алоҳида вазифалар белгиланган.

Бу йил ёшлар ва оилавий тадбиркорлик лойиҳалари учун Қорақўл туманига 36 миллиард сўм, Олот туманига 21 миллиард, Жондор туманига 49 миллиард сўм маблағ ажратилди.

2021-2022 йилларда Олотда 42 та, Қорақўлда 56 та, Жондорда 67 та лойиҳа амалга оширилиб, 3 мингта доимий иш ўрни яратиш режалаштирилган.

Олотда лойиҳа қиймати 20 миллион доллар бўлган логистика маркази, Қорақўлда оптингурутни қайта ишлаш корхонаси, Жондорда керамик плиталар ишлаб чиқариш объекти ишга туширилади. Кичик саноат зоналари ташкил этилади.

➤ Давоми 2-бетда

Ўзбекистон Республикаси

Президентининг

ҚАРОРИ

ЎРМОН ХЎЖАЛИГИ СОҲАСИДА ИЛМ-ФАННИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВА ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИШЛАРИНИ РАҒБАТЛАНТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикасида ўрмон хўжалиги тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини амалга ошириш, ўрмон хўжалигида илм-фан ва ишлаб чиқариш интеграциясини таъминлаш, илмий-тадқиқот ишларини рағбатлантириш ҳамда халқаро стандартлар даражасига мос илгор хорижий тажрибага эга бўлган кадрларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш мақсадида:

1. Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси, Иқтисодий тараққиёт ва камбағаллиқни қисқартириш вазирлиги ҳамда Молия вазирлигининг **2021 йил 1 февралдан:**

а) ўрмон хўжалиги соҳасида кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш, хорижий стажировкаларни тизимли ташкил этиш, инновацион ишланмаларни ишлаб чиқаришга кенг жорий этиш мақсадида Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси марказий аппарати тузилмасида **4** та штат бирлигидан иборат **Илмий ташкилотлар фаолияти ва инновацияларни жорий этишни мувофиқлаштириш бошқармасини;** пистачилиқни ривожлантириш, пистанинг янги ва серхосил нав ҳамда шакллари танлаш, районлаштириш, пистачилиқ бўйича ўрмончилар,

фермер ва деҳқон хўжаликлари учун семинар, тренинг ва бошқа тадбирлар ташкил этиш мақсадида Жиззах давлат ўрмон хўжалиги Фаллаорол бўлимининг “Оқтош” участкасидаги оналик писта плантациялари негизидан Ўрмон хўжалиги илмий-тадқиқот институти ҳузурида давлат муассасаси шаклидаги **Пистачилиқ илмий-тажриба станциясини** ташкил этиш;

ўрмон тадбирларининг технологик хариталарини ишлаб чиқиш ва ўрмон амалиётига жорий этишни таъминлаш мақсадида Ўрмон хўжалиги илмий-тадқиқот институти тузилмасида **Ўрмон иқтисодиёти бўлимини;**

б) ўрмон уруқчилигини ривожлантириш, ўрмон ўсимликлари уруғлари таҳлилини илмий-тадқиқот ишлари билан мувофиқлаштириш мақсадида Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси тизимидagi **Ўрмон ва доривор ўсимликлар уруқчилигини таҳлил қилиш марказини** туғатиш ҳамда унинг моддий-техник базасини сақлаш ҳолда **Ўрмон хўжалиги илмий-тадқиқот институтига** бериш тўғрисидаги таклифларига розилик берилсин.

➤ Давоми 2-бетда

“ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН” УЧУН МАХСУС

Мамлакатимизнинг Хитойдаги элчихонаси томонидан Шанхай Ҳамкорлик Ташкилоти Котибиятида Президент Шавкат Мирзиёевнинг 2020 йил 10 ноябрь кунги видеоконференция форматига бўлиб ўтган ШХТ саммитидаги ташаббусларига бағишланган брифинг ўтказилди. Тадбирда ШХТ Бош котибининг ўринбосари Шерали Жонон иштирок этди.

Брифинг чоғида Президент Шавкат Мирзиёев ташаббусларининг мазмун-моҳияти ва асосий жиҳатлари ҳамда уларнинг хавфсизлик ва барқарор ривожланиш таъминланишидаги аҳамияти ҳусусида атрафқаро фикр юритилди.

ПЕКИНДА ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ШХТ САММИТИДАГИ ТАШАББУСЛАРИГА БАҒИШЛАНГАН БРИФИНГ ЎТКАЗИЛДИ

Тадбир қатнашчилари Ўзбекистон етакчисининг савдо, иқтисодиёт, сармоялар соҳаларида, шунингдек, телебабат ва соғлиқни сақлаш жаҳаларида ўзаро ҳамкорликни янада кучайтиришга доир таклифлари пандемия шароитида алоҳида долзарблик касб этаётганини таъкидлади.

Хусусан, дунёда COVID-19 тарқалишидан сўнг юзага келган ҳозирги ҳолат савдо-иқтисодий алоқаларни ва саноат кооперациясини жонлантириш ҳамда божхона тартиботларини соддалаштириш бўйича янги-ча ёндашувлари талаб қилаётгани қайд этилди. Шу ўринда Ўзбекистон Президентининг рақамли саводхонлиқни ривожлантириш бўйича ШХТ дастурларини ишлаб чиқиш ва қабул қилиш, рақамли иқтисодиёт ва электрон тижорат соҳасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлаш бўйича ташаббуси ўта долзарб аҳамият касб этаётганига уру берилди.

Брифингда камбағаллиқни қисқартириш соҳасида Шанхай Ҳамкорлик Ташкилотига аъзо давлатларнинг биргаликдаги саъй-ҳаракатларига алоҳида эътибор қаратилди. Шу ўринда Ўзбекистон Президентининг камбағаллиққа қарши курашишга масъул бўлган вазирлик ва идоралар

раҳбарларининг йиғилиши механизмини яратиш тўғрисидаги таклифи ўз вақтида илгари сурилгани таъкидланди. Давлатимиз раҳбарининг мазкур таклифи бўйича бу йўналишдаги ҳамкорликни ривожлантириш доирасида камбағаллиққа қарши курашиш юзасидан халқаро конференция ўтказилиши режалаштирилмоқда.

Эслатиб ўтамиз, 2020 йил 10 ноябрь кунги видеоконференция форматига бўлиб ўтган ШХТ саммитида Президент Шавкат Мирзиёев сўзга чиқиб, Ташкилот доирасидаги кўп томонлама ҳамкорлиқнинг турли йўналишларига доир 12 та муҳим ташаббусни илгари сурган эди. Улар орасида “ШХТ — Афғонистон” мулоқот гуруҳи доирасида Афғонистоннинг ижтимоий-иқтисодий тикланишига кўмаклашиш юзасидан амалий чора-тадбирлар режасини ишлаб чиқиш ва қабул қилиш, шунингдек, Ташкилот ташкил этилганининг 20 йиллигига бағишланган “ШХТнинг замонавий халқаро муносабатлар тизимидagi роли” мавзусидаги халқаро конференцияни ўтказиш таклифлари бор.

Шухрат УМИРОВ,
“Дунё” АА.

Пекин.

БУГУННИНГ ГАПИ

ЯНГИ ДАВРНИНГ УЙҒОНИШ МАЪРИФАТИ

Минҳожиддин МИРЗО,
Республика Маънавият ва маърифат маркази раҳбари

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Маънавият ва маърифат кенгаши йиғилишида жон қўйдириб айтган сўзлари, даъватлари моҳиятида халқимиз янги уйғониш даври маърифатининг нафасини ҳис этди.

МАЪНАВИЯТ — ОДАМИЙЛИК МЕЗОНИ

“Афсуски, ҳали ораимизда миллий гоёнинг, маънавиятнинг моҳиятини тўлиқ англаб етмаган, “маънавият керакми — йўқми”, деб юрганлар ҳам бор”. Давлат раҳбарининг жонқуярлик билан айтган бу сўзларини эшитиб, ҳаммамизнинг юрагимизда оғриқ тургани рост, негаки бунда барчамизнинг айбимиз бор. Айбимиз шуки, утган йиллар давомида фарзандларимизга маънавият нима эканлигини тушунтира олмадик.

➤ Давоми 3-бетда

ЯНГИЧА ЁНДАШУВЛАР

2020 йил бутун инсоният учун катта синовлар, ижтимоий-иқтисодий инқироз йили сифатида тарих саҳифаларида қолди. Турли тармоқлар каби пандемия таълим соҳасига ҳам ўзининг салбий таъсирини ўтказди. Бу жараён, биринчи навбатда, мутахассислар тайёрлайдиган олий таълим даргоҳларининг амалдаги фаолиятини замон билан ҳамнафас бўлиш, профессор-ўқитувчиларнинг ўз касбий маҳоратларини доимий такомиллаштириш асосида таълим беришнинг маҳаллий ва хорижий тажрибасини мунтазам ўрганиб, ўзлаштириш заруратини вужудга келтирди.

ВАЗИФАЛАР АНИҚ, МУҲИМИ НАТИЖАДОРЛИККА ЭРИШИШ

**Мансур ЭШОВ,
Тошкент давлат иқтисодийёт
университети проректори,
иқтисод фанлари доктори**

2021 йилнинг мамлакатимизда “Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили”, деб эълон қилиниши таълимнинг барча бўғинлари зиммасига катта масъулият юклайди. Президентимизнинг Олий Мажлисга Мурожаатномасида ҳам таълим соҳасини ислоҳ қилиш, малакали мутахассислар тайёрлаш, юқори технологиялар ва билимларни чуқур ўзлаштиришга кенг шароит яратиш ҳамда рақобатбардosh миллий кадрларнинг янги авлодини тайёрлаш мақсадлари аниқ ва равшан кўрсатиб берилди.

Таъкидлаш ўринлики, сўнгги йиллардаги ислохотлар самараси ўларoқ, олий таълим муассасаларига қабул параметрлари 2016 йилга нисбатан 2,5 барoбарга ўсди. Ёшларимизни олий таълим билан қамраб олиш даражаси 9 фоиздан 25 фоизга етди. Биргина Тошкент давлат иқтисодийёт университетига 2018 йилда 500 нафар абитуриент талабалikka қабул қилинган бўлса, 2020 йилда бу кўрсаткич 1650 нафарга етди.

Мурожаатномада мактабгача таълимдан олий таълимгача бўлган бўғинлар ўртасидаги узвийлиқни кучайтириш масалалари атрофлича таҳлил этилди. Хусусан, Тошкент шаҳридаги 1 та академик лицей, Наманган, Жиззах, Бухоро вилоятларидаги 3 та техникум, Тошкент вилояти ва шаҳридаги 12 та ўрта умумтаълим мактаби университетимизга бириктирилди.

Олий таълим муассасалари олдига турган энг муҳим масалалардан асосийси, бу таълим сифатини оширишдир. Шундан келиб чиқиб, университетимизда ҳар бир бакалавр таълим йўналиши ва магистратура мутахассислиги бўйича камида бир нафар хорижий нуфусга эга олимни бевосита дарс жараёнига жалб қилиш лойиҳаси бўйича иш олий бoриляпти. Айни кунларда “Эл-юрт умиди” жамғармаси кўмаги билан Жанубий Корея, Буюк Британия каби давлатларнинг юқори рейтингга эга бўлган олий таълим муассасаларида таълим бераётган хорижий ватандошларимиз ҳам онлайн, ҳам оғзама-оғза дарс машғулотлари, маҳорат дарслари ўтказишни бошлади.

Давлатимиз раҳбарининг нуфузли хорижий университетлар, илмий ва инновацион марказлар билан алоқаларни кучайтириш, улар билан кадрлар тайёрлаш бўйича ҳамкорликни янада кенгайтириш борасида ҳам зарур

таклифларни илгари сурди. Халқаро ҳамкорлик доирасида олиб бoриляётган ўрганишлар шуни кўрсатаяптики, уларда таълим бераётган педагоглар, энг аввало, амалиётда ўз соҳасида етуқликка эришган ҳисобланади. Шундан келиб чиқиб, иқтисодийёт тармоқларида фаолият юритаётган молия, сугўрта, ахборот технологиялари соҳасида илғор тажрибага эга компанияларнинг компетенция марказлари очилди. Бу марказлар орқали талабалар бевосита амалиётчилар билан тўғридан-тўғри боғланиши, улардан маслаҳат олиши, ўз лойиҳаларини молиялаштириш имкониятларини муҳокама қилишлари мумкин бўлади. Энг муҳими, талабаларда тадбиркорлик кўникмалари ва меҳнатсеварлик фазилатларини шакллантириш, уларнинг ташаббусларини рўёбга чиқаришга хизмат қилади. Финляндиянинг Турку амалий фанлар университети, Лондон университети, Лондон иқтисодийёт олий мактаби билан олиб бoриляётган амалий ишлар университетимизда таълим сифатини янги босқичга чиқишида муҳим омил бўлиб хизмат қилиши, шубҳасиз.

Келгуси ўқув йилидан “Эл-юрт умиди” жамғармаси орқали етакчи хорижий олий ўқув юр்தларнинг магистратура ва докторантурасида таҳсил олувчи ёшлар сони 5 барoбарга оширилиши ҳамда бакалавр йўналишида 100 нафар ўғил-қизларимизни юбориш белгиланди. Албатта, бу катта имконият. Хорижий ватандошларимиз билан ҳамкорликда ишлаб чиқилган ўқув дастурлари, истиқболли мутахассисликлар кўлами ҳамда узоқ йиллик стратегик йўналишимиздан келиб чиққан ҳолда, университетнинг мазкур имтиёзлардан фойдаланиш бўйича узоқ йиллик мақсадлари ишлаб чиқилиб, амалга оширилади. Шунингдек, педагог

жамоамиз сафларини келгусида малакали, кенг дунёқарашга эга, мустақил фикрловчи кадрлар ҳисобига кенгайтириш мақсадида жорий йилдан илмий тадқиқотчилар стажировка ўташ учун хорижий илғор олий таълим муассасаларига жўнатилди.

Мурожаатномадан ўрин олган яна бир муҳим масала юртимиздаги 30 та етакчи олийгоҳга ўқув дастурларини ишлаб чиқиш, қабул квотаси ва молиявий масалаларни мустақил ҳал қилиш ҳуқуқининг бeрилишидир. Тан олиш кераки, амалиётда қўлла-нилаётган технологиялар назарий бeриляётган билимлардан анча илгарилар кетган. Бу, ўз навбатида, олий таълим муассасаси битирувчисининг иш бeрувчилар томонидан қўйиладиган талабларига мослаша олмаслигига сабаб бўляпти.

Бeриляётган мустақиллик олий таълимга жалб этилаётган ёшларнинг қизиқишлари, қобилиятларига мос касб эгаллашлари асосида саралаш имконини бeради. Академик мустақиллик илмий фаолият ва изланишлар олиб бoриш, тадқиқотлар ўтказиш, уларнинг натижаларини тижоратлаштириш, янги авлод ўқув дарсликларини тайёрлаш ва ўқув жараёнларини бугунги кун талаблари асосида ташкил этишда муҳим аҳамият касб этади.

Маълумотларга кўра, пандемия натижасида ҳозирга қадар дунё бўйича ярим миллиард иш ўрни йўқотилди. Бундай вазиятда эндигина катта ҳаёт оstonасида ишлаб чиқилган ўқув дастурлари, истиқболли мутахассисликлар кўлами ҳамда узоқ йиллик стратегик йўналишимиздан келиб чиққан ҳолда, университетнинг мазкур имтиёзлардан фойдаланиш бўйича узоқ йиллик мақсадлари ишлаб чиқилиб, амалга оширилади. Шунингдек, педагог

Хабарингиз бор, жорий йилда ёшлар тадбиркорлиги ва бандлигини таъминлаш учун 100 миллион доллар ажратилади. Бундан ташқари, ёшларнинг бизнес лойиҳаларини кредитлаш ҳамда уларни касб-хўнарга ўқитиш учун 1 триллион сўм ва 50 миллион доллар йўналтирилади. Бу, ўз навбатида, ёшларнинг иқтидор ва салоҳиятларини намoён қилишларини рағбатлантиради.

Умуман олганда, “Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили”да амалга ошириладиган вазифалар аниқ. Эндиликда бу масъулиятли вазифани соф виждон, фидокорлик билан тўлиқ бажаришимиз зарур..

Жамият

ТИББИЁТ ВА ИСЛОҲОТ

“ЭНДИ “ЭЛЕКТРОН ПОЛИКЛИНИКА” ТИЗИМИ АСОСИДА ИШЛАЙМИЗ”

**Дилфуза Жўраева,
Қарши туманидаги
52-оилавий поликлиника
бош шифокори**

Президентимиз ўтган йил ноябрь ойида Қашқадарё вилоятига ташрифи чоғида аҳолига бирламчи тиббий-санитария ёрдами кўрсатишнинг мутлақо янги тизимини жорий қилиш бўйича кўрсатма берган эди. Ушбу топшириқлар ижросини таъминлаш мақсадида вилоятнинг барча туманларини қамраб олган ҳолда 1555 та тиббий бригада шакллантирилди, аҳоли тўлиқ тиббий хатловдан ўтказилди.

Демак, асосий вазифамиз аҳоли ўртасида соғлом турмуш тарзини кенг тарғиб қилиш, ўз саломатлигига нисбатан масъулият ва эътибор ҳиссини ўйғотишдан иборат. Таъбир жоиз бўлса, тиббий хатлов соғлом жамиятни ривожлантиришнинг амалий кўриниши бўлди. Поликлиникамиз “Ширкент”, “Омонтепа”, “Қовчин”, “Янги ҳаёт” маҳаллаларини қамраб олган бўлиб, 17 минг нафардан ортиқ аҳолига тиббий хизмат кўрсатиб келади.

Муассасамиз томонидан хатловни тегишли йўриқномаларга мувофиқ равишда уюшқоқлик билан амалга оширдик. Тиббий бригадалар тузиб, уларни зарур жиҳозлар — ўлчов тасмаси, махсус тарози, пульсоксиметр, тонометрлар билан таъминладик. Ҳар бир оилга кирганимизда антропологик ўлчаш билан биргаликда аҳолига соғлом турмуш тарзи, жисмоний фаоллик, айниқса, пиёда юришнинг аҳамияти, соғлом овқатланиш борасида тарғибот ишларини ҳам олиб бoриямиз.

40 ёшдан ошган фуқаролар билан алоҳида саволнома асосида ишладик. Юқумли бўлмаган касалликлар, туғиш ёшидаги аёллар кўрак бези саратони, қонда қанд миқдорини аниқлаш орқали 2 турдаги қандли диабет касаллиги скрининг текширувидан ўтказилди.

Шифокорларимиз ўзларига бириктирилган оилалар кесимида “тиббий хари́та”ларни шакллантириб, манзилли иш олиб бoрди. Аҳолининг саломатлик ҳолати баҳоланиб, электрон базаси яратилмоқда. Зарур миқдорда реактив ва сарфлов материаллари билан таъминланди.

Барча маълумотларни умумлаштириб, электрон базага кирийтиб, ҳудудларнинг “саломатлик профили”ни яратдик. Тиббий хатлов натижасида юрак қон-томир касалликлари, айниқса, артериал гипертония, эндокрин касалликлар кўпроқ учради. Аниқланган касалликларни бартараф этиш учун хатлов натижаларига кўра аҳолини 4 та саломатлик гуруҳларига ажратиб олдик. Шунга кўра, таянч гуруҳига таъин қилинган — 42 фоиз аҳоли, паст хавф мавжуд гуруҳга — 32 фоиз, ўрта хавфга — 24 фоиз, юқори хавф гуруҳига — 1,5 фоиз аҳоли мансублиги маълум бўлди. Энди мақсади патронаж йўлга қўйилиб, профилактик оммавий кўриклар урнига ҳудуднинг ўзига хос хусусиятлари ва аҳолининг гуруҳларига мансублигидан келиб чиқиб, муайян касалликлар бўйича мунтазам тиббий скрининг текширувлар ўтказилади.

Аввало, бу тизимнинг афзаллиги шундаки, тиббий хатлов, антропометрик ўлчовларни шахсининг нафақат ҳозирги, балки келгуси 5 йилликда қайси касаллик хавфи кутиб турганини, унинг олдини олиш учун нима қилиш кераклигини белгиллаб олиш имконини бeради. Касалликка мойил бўлган шахслар индивидуал патронажга олинди. Масалан, ортика вазн йиққан ёки соғлом овқатланишга риоя қилмаган беморлар билан индивидуал ишлаб, уларда муқаррар инфаркт, инсулт, қон босимининг ошиши каби касалликларнинг олдини олишга эришиш мумкин.

Шу сабабли қайси хонадонга кирмайлик, барча оила аъзоларининг бўй узунлиги, тана вазни, бел айланаси, тана вазни индекси, бола-ларда бош ва кўкрак айланаси, артериал қон босими, пульси, сатурациясини ўлчашга эътибор қаратдик. Хатловда 5 ёшгача бўлган болалар, ҳомилалар, туғиш ёшидаги ва 35 ёшдан ошган аёллар, 40 ёшдан ошган шахслар доимий назоратга олинди. Барча маълумотларни электрон базага киритдик.

Соғлиқни сақлаш тизимининг бирламчи бўғинини такомиллаштириш ҳамда аҳоли ўртасида соғлом турмуш тарзини шакллантиришда оилавий поликлиникаларнинг ўрни бекиёс. Давлатимиз раҳбари томонидан қабул қилинган “Бирламчи тиббий-санитария ёрдами муассасалари фаолиятига мутлақо янги механизмларни жорий қилиш ва соғлиқни сақлаш тизимида олиб бoриляётган ислохотлар самарадорлигини янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармон бу бoрада асосий дастуруламал бўлиб хизмат қилмоқда. Ушбу ҳужжатга кўра қишлоқ врачлик пунктлари ва оилавий поликлиникалардаги тиббий хизмат тизими, шифокорлар ва ўрта тиббиёт ходимларининг вазифа ва функциялари тўлиқ қайта кўриб чиқилмоқда. Жорий йил 1 январьдан бошлаб умумий амалиёт шифокори оилавий шифокор сифатида иш бошлади. Қишлоқ врачлик пункти оилавий шифокор пунктига, қишлоқ ва шаҳар оилавий поликлиникаси эса оилавий поликлиникага айлантирилди.

Ўз навбатида биз ҳам бевосита маҳаллалар, оилалар билан ишлаймиз. Бепул тиббий ёрдам учун йўлланма, бепул тарқатиладиган дори-ларга рецентни ҳам оилавий шифокор бeради. Ўз навбатида маҳалладаги аҳолининг саломатлик кўрсаткичлари, шошилинч тиббий ёрдам хизматида мурожаат қилиши, касалликларнинг эрта аниқланишига қараб, оилавий шифокорлар меҳнатини рағбатлантириш тизими ҳам йўлга қўйилди. Бу шифокордан ўз ҳудудида жуда масъулият билан ёндашишга, касалликнинг олдини олишдан тортиб, тиббий маданиятни тарғиб қилишгача фаолиятни талаб этади.

Тиббиётнинг бирламчи бўғинлари учун “Қишлоқ шифокори” дастури жорий қилин-

ди. Бу дастурга мувофиқ олис ҳудудлардаги бирламчи бўғинга ишга кирган тиббиёт ходимларига 30 миллион сўм миқдорида бир марталик пул маблағи бeрилиши назарда тутилади. Шифокорларнинг хизмат уйи билан таъминланиши ёки ижарада турса, тўлови компенсация қилиниши энг чекка ҳудудларда ҳам малакали тиббий хизмат тизими жорий этилишига сабаб бўлади.

Албатта, оила шифокори дегани, шунчаки номи ўзгарди дегани эмас. Бу аввало, маълум ҳудудга бириктирилган шифокорнинг вазифа ва мажбуриятларидаги ўзгаришни англатади. Очирок айтадиган бўлсак, энди оила шифокори ҳар бир хонадонга кириб бoриб, гўё ўша оиланинг бир аъзосига айланади. Яъни оилавий муҳит билан мунтазам танишиб бoригани учун оила аъзоларининг соғлиғида қандай муаммoси бoрилигини кузатиб, тегишли даволаш чораларини кўради. Касалликнинг ривожланиши ёки бартараф этиш жараёни ҳақида тўлиқ маълумотларга эга бўлгани учун даволаш чора-тадбирлари яхши самара бeради. Ҳар бир хонадоннинг электрон тиббий картасида оила аъзоларининг ҳолати қайд этилади. Скрининг текширувидан ўтишдан тортиб, шифохонага ётқизилишигача ўзи назорат қилади. Айниқса, оналар ва болаларни ҳомилалар ва туғруқдан кейинги даврини тўлиқ ўз қура-тувигача олади. Маҳалла кесимида ишлайди, ўзига бириктирилган ҳудудда аҳоли ўртасида энг кўп учраётган касалликларни аниқлайди, хавф омиллариин ўрганади. Маҳалланинг саломатлик профилини шакллантиради. Ёлғиз кексалар, ногиронлар, сурункали касалликлар бор декретив гуруҳларни, икитомий касалликлар (сип, таносип, ОИВ/ОИТС ва гивҳандлик) ҳамда юқумли бўлмаган касалликлар (гипертония, қандли диабет, хавфли ўсма)ларни эрта аниқлаш, уларни асоратсиз даволаш юзасидан профилактик назорат олиб бoради. Шунингдек, тиббий маданият тарғиботи ҳам эътибор қаратади: аҳолини тўғри овқатланиш, зарарли одатлардан воз кечиш, шахсий гигиена қоидаларига риоя қилишга ўргатади. Бу каби ёндашув касалликларни тизимли даволашда бeморга ҳам, шифокорга ҳам бирдек енгиллик туғдиради. Айтиллик, оила шифокори ўз бeморининг қайси дорига нисбатан аллергияси бoрилигини, аввал қандай тартибда даволанганини эндиликда қандай ташхис қўйиш кераклигини яхши билади. Тезкор, аниқ ва самарали даволашда бу тартиб низоҳатда фойдали экан.

Давлатимиз раҳбарининг бизнинг тизимда рақамлаштириш жараёниларига ўтиш зарурлиги ҳақидаги фикрларини жуда катта хайрихоҳлик билан қабул қилдик. Касбимизнинг масъулияти шундаки, инсон саломатлиги учун ҳар бир тиббиёт ходими жавобгар. Бу эса мунтазам билим ва малакамизни ошириб бoришни, янги технологиялар ва даволаш усулларини ҳар томонлама пухта эгаллашни талаб этади.

Поликлиникамизда “электрон поликлиника”га ўтиш ишлари 2020 йилда вилоятимизда биринчилардан бўлиб бошланди. Қишлоғимизга 5 километрга оптик толалар тортилиб, поликлиникамиз локал тармоққа уланди. Ҳозирда хатлов натижаларини электрон базага жойлаштириш жараёнлари кетаяпти. Электрон поликлиника ортиқча қўғозбозликка чек қўйиб, барча ишларимизни тизимга солади. Тезкор ва аниқликда ишлаш имкониятимиз кенгайди. Чунки барча тиббий ҳужжатлар электрон шаклда бўлади, аҳоли билан ишлашда сифатли ва тезкор хизмат кўрсата оламиз. Онлайн рўйхат асосида фуқароларни қабул қиламиз, ортиқча кутишларга вақт сарфланмайди. Тиббий карталарнинг тармоқли тизими, масофавий диагностика, тиббий интернет ва инсон саломатлигини масофадан мониторинг қилиш, виртуал тиббий куриқдан ўтказиш, виртуал шифохона хизмати, электрон рецеттлар, телеметрия ва симсиз алоқадан фойдаланиш тиббий ёрдамни уйда олиш имконини бeради.

**МУРОЖААТНОМАДА
МАКТАБГАЧА
ТАЪЛИМДАН ОЛИЙ
ТАЪЛИМГАЧА
БЎЛГАН БЎГИНЛАРИ
ЎРТАСИДАГИ
УЗВИЙЛИКНИ
КУЧАЙТИРИШ
МАСАЛАЛАРИ
АТРОФЛИЧА ТАҲЛИЛ
ЭТИЛДИ. ХУСУСАН,
ТОШКЕНТ ШАҲРИДАГИ
1 ТА АКАДЕМИК
ЛИЦЕЙ, НАМАНГАН,
ЖИЗЗАХ, БУХОРО
ВИЛОЯТЛАРИДАГИ
3 ТА ТЕХНИКУМ,
ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ
ВА ШАҲРИДАГИ 12 ТА
ЎРТА УМУМТАЪЛИМ
МАКТАБИ
УНИВЕРСИТЕТИМИЗГА
БИРИКТИРИЛДИ.**

БЕБАҲО МЕРОС

ҚЎЛЁЗМАЛАР ТИЛГА КИРГАНДА...

Шавкат МИРЗИЁЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти

ёхуд бўй кўрсатаётган манбашуносликнинг янги илмий мактаби

Сўнгги йилларда мамлакатимизда бой маънавий меросимизнинг ажралмас қисми бўлган қадимги ёзма манбаларни ўрганиш масаласи тез-тез ургуланадиган мавзуга айланди. Президентимизнинг 2020 йил 16 апрелдаги “Шарқшунослик соҳасида кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан такомиллаштириш ва илмий салоҳиятни ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қароридида аждодларимизнинг улкан маънавий, илмий меросини ҳар томонлама чуқур ўрганиш бўйича аниқ кўрсатмалар белгилаб берилди.

Айни пайтда ҳар бири ўзига хос илмий-маданий обиди бўлган араб, форс, туркий тиллардаги манбаларни тадқиқ этиш, таржима қилиш, энг асосийси, ҳалқимизга соф ҳолда етказиш шарқшунослар зиммасидаги долзарб вазифа бўлиб қолмоқда. Марказий Осиёда ўзининг илмий салоҳияти ва рақобатбардор қадрлари билан пешқадам олийгоҳлардан

бири ҳисобланувчи Тошкент давлат шарқшунослик университетида бу борадаги амалий ишлар янада жадаллашмоқда. Ёзма меросни ўрганиш бўйича бой тажрибага эга илм даргоҳида эътироз этилган айрим изланишлар натижалари ҳақида сўзлаб беришни сўраб, университет ректори ва ёш тадқиқотчи-муаллифларга мурожаат қилдик.

ИЗЧИЛЛИК ТАЛАБ ЭТАДИГАН ЖАРАЁН

Гулчехра РИХСИЕВА,
Тошкент давлат шарқшунослик университети ректори:

— Янги Ўзбекистонда ҳалқимизнинг узоқ ҳаётий тажриба, тушуنча ва қадриятларига асосланган ўлмас меросимизни ўрганиш маънавият ва маърифатнинг ажралмас қисми сифатида устувор вазифаларга айланган. Тарихда иккита Ренессансинг асосини ташкил этган илм-фан ва маърифат масаласи бугунги ҳаётимизда ҳам низога келган. Мазкур жараёни бирмунча қисқартириш мақсадида таълимнинг бакалавр босқичидан бошлаб талаба ёшларни кўпмақсадли мерос билан муносабатини шакллантириш мақсадида бу амалиёт талабанинг кейинги босқичларда манбани ҳар томонлама комплекс ўрганишга, таржимаси ва табиқилини амалга ошириш, илмий матнларини тузишда катта ёрдам беради ва ўзига хос тажриба бўлиши шубҳасиз. Бу борада Фанлар академияси Абу Райхон Беруний номидаги Шарқшунослик институти олимлари билан ҳамкорлиқни янада кучайтириш бўйича тегишли режаларни амалга ошириш мақсадида.

Ёшларимиз орасида бу осон бўлмаган ишга қизиқиш, қобилияти, иқтидорларнинг борлиги қувонарли ҳол. Қўлёз-

АРАБ ТИЛИДАГИ МАНБАЛАР АСОСИДА

Зухриддин АЛИМОВ,
тарих фанлари бўйича
фалсафа доктори:

— Марказий Осиё ҳудудини Шарқ Ренессансининг йирик марказларидан бири сифатида ўрганиш дунё тарихшунослигининг кейинги йиллардаги муҳим илмий йўналишларидан бири эканлигини кўрсатмоқда.

Тошкент воҳаси ҳақида маълумотларни ўзига ҳам этган IX-XIII асрларда яратилган араб тилидаги тарихий, география асарларини тадқиқ этиш мобайнида ўша вақтлардаги аҳоли яшаш жойлари, гидронимлар ва топонимларнинг таснифи ишлаб чиқилди. Ёзма манбаларда тилга олинган Харахат, Дахат, Ариблах, Жабғукат, Кабарна, Кадок, Фаранкат каби ўрта аср топонимлари конкрет археологик объектлар билан мувофиқ эканлиги аниқланди.

“ҲАЁТ БУЛОҒИ ТОМЧИЛАРИ”

Баҳриддин УМУРЗОҚОВ,
филология фанлари бўйича
фалсафа доктори:

— Шарқ мумтоз адабиёти — худди ўтмишда бўлганидек, ҳозир ҳам ёш авлодга мукаммал таълим беришда, уларни ватанимиз истиқболи учун муносиб тарбиялаб, воғда етказишда бебаҳо қадр-қимматга, улкан аҳамиятга эга. Ана шундай жаҳон маданияти ва фани тараққиётига ўз ижоди билан улкан ҳисса қўшган аждодлари-

миздан бири Фаҳруддин Али Сафий бин Хусайн Воиз Кошифийдир. Унинг ижоди дунёвий ва диний илмларнинг турли соҳаларини қамраб олганлиги билан аҳамиятли. Хусайн Воиз Кошифий асарлари, хусусан, унинг “Рашахот айну-л-ҳаёт” (“Ҳаёт булоғи томчилари”) рисоласида юксак фазилатларга эга бўлган инсонни тарбиялаш, ёшларни соғлом эътиқод ва маърифат орқали кенг фикр-мулоҳаза ва тафаккурга, пок ахлоққа тарғиб қилиш гоёлари ўз ифодасини топади.

Ҳозиргача Фаҳруддин Али Сафий бин Хусайн Воиз Кошифий ҳаёти ва ижоди, унинг илмий-адабий мероси ҳақида биронта ҳам кирик махсус тадқиқот йўқ. Университетимизда тайёрланган “Ҳаёт булоғи томчилари” илмий-оммабоп нашрга асарнинг Фанлар академиясининг Абу Райхон Беруний номидаги Шарқшунослик институти фондида сақланаётган ягона нодир кўлеманинг нусхаси асос қилиб олинган. Ушбу нашр “Рашахот” асари матни бўйича ҳозирда Ўзбекистонда амалга оширилган ягона кирик ишдир.

ТАРБИЯ ВА МАЪНАВИЙ КАМОЛОТ

ларда ишлатилган “арбаъин” истилоҳи ўз тарихий этимологик тараққиётида VIII-XII асрлар давомида соф диний адабиётдаги бир жанр маъносига келган бўлиб, кейинги ривожланиш жараёнида унинг мазмунлар доираси фалсафий-тасаввуфий ва адабий йўналишлар сари кенгайиб, XV-XVI асрларда Жомий, Навоий ва Ғузулий ижодида мустақил адабий-бадий жанр сифатида намоён бўлган.

Жомий, Навоий ва Ғузулий ижодида мансуб “Арбаъин” — “Қишлоқ ҳадиси” асарлари матншунослик ва адабий манбашунослик йўналишида тадқиқ этилди. “Арбаъин” асари ахлоқий-тарбиявий мазмундаги 40 та ҳадис шарҳига бағишланган бўлиб, ҳар бир ҳадиснинг маъно-моҳияти ўқувчига осон тушуналиши ва унинг онига енгил сингishi мақсадида шеърӣ тарзда талқин қилинган. Тадқиқот ишида “Арбаъин”нинг илмий маънавиятимиз ва адабиётимиз такомилланишига ўрни ва ёш авлоднинг тарбиялашдаги муҳим аҳамияти кўрсатиб берилган.

Мазкур тадқиқот Тошкент давлат шарқшунослик университети манбашунослик бўйича илмий ишлари режаси асосида

ТАРБИЯ ВА МАЪНАВИЙ КАМОЛОТ

тажрибани бўлиб, унга институт фондида сақланаётган 80 га яқин “Арбаъин” асарларининг кўлемалари жалб этилган. Шу билан бирга араб, форс ва ўзбек тилларида ёзилган арбаъинларнинг 38 та кўлемза нусхалари ҳам тўлиқ тавсифланган.

“Арбаъин”лар ҳам мумтоз, ҳам замонавий адабиётда аънавий жанр эканлиги, Жомий, Навоий, Ғузулий “Арбаъин”лари сирасидаги ирфоний асарларнинг жанр хусусиятларини аниқлаш, шу каби асарларнинг кўлемза нусхаларининг матний таҳлили, қисқарта бўйича амалга оширилган тадқиқотлар умумлашмалар, назарий хулосалар ишлаб чиқишда муҳим аҳамият касб этади. Ундан чиқаришган илмий хулосалар ва назарий умумлашмалардан олий таълим тизими учун “Ўзбек мумтоз адабиёти тарихи”, “Адабиётшунослик” ҳамда “Матншунослик ва адабий манбашунослик” фанлари бўйича дарслик, ўқув қўлланмалар тузишда, шунингдек, олий ўқув yurtи талабалари ҳамда мактаб ўқувчилари учун Жомий, Навоий, Ғузулий “Арбаъин” асарлари бадияти бўйича ўқув-услубий қўлланма, маърузалар тайёрлашда фойдаланиш мумкин.

Мен айти пайтда “XX асрнинг иккинчи ярми — XXI аср бошларида Ҳасим Термизий ва Абу Исо Термизий илмий меросининг хоризда ўрганилиши мавзусида илмий изланишлар олиб бормоқдам. Изланишлар давомида мамлакатимизда ҳамда хоржий давлатларнинг кутубхоналари ва кўлемза фондларида сақланаётган термизий алломалар асарларининг нусхаларини, улар ҳақидаги китобларни тўплаш ва мазмун-моҳиятини ўрганишда салмоқли натижаларга эришдик. Хусусан, 500 дан ортққ айнан Абу Исо Термизий ва Ҳасим Термизий асарларини ўрганишга оид хоржий илмий-тадқиқотлар билан танишиб чиқдик. Голландиянинг машҳур Лейден университетига алломалар асарларининг кўлемза нусхаларини топишга муваффақ бўлдик. Тадқиқотлар натижаси акс этган “Ал-Ҳасим ат-Термизий даври ва илмий мероси хорж тадқиқотларида” ва “Абу Исо ат-Термизийнинг ҳадиси илми ривожига қўшган ҳиссаси” номли монографиялар илмий жамоатчиликка тақдим қилинди.

Мазкур тадқиқот натижасида хорж адабиётлари асосида Ҳасим Термизий ва Абу Исо Термизий яшаган даврда вужудга келган “ислом ренессанси”га сабаб бўлган диний, сиёсий, маданий, лингвистик омиллар аниқланиб, мазкур жараёнда мовароуннахрлик олимларнинг роли ва аҳамияти очиб берилган. Шунингдек, IX-XII асрлардаги Мовароуннахр диний қиёфасининг асоси ҳисобланган ханафийлик маъзаби, ҳадисшунослик гуруҳи, мотуридийлик таълимоти мазмунларига доир хорж адабиётлари моҳияти тарихшунослик ракурсидида ёритилган.

Дунё олимлари ва тадқиқотчилари Имом Бухорий, Имом Термизий ва Ҳасим Термизий асарларига кўпроқ мурожаат қилганлиги аниқланиб, уларнинг асарлари дунё тадқиқотчилари томонидан юксак қадриятини илмий асослаб берилган, олимларнинг жамият ҳаётига таъсири илк маротаба тарихшунослик жиҳатидан баҳоланганини кўриш мумкин.

“Ҳасимия” мактабининг тадқиқ этишга йўналтирилган хорж адабиётлари таҳлил қилиниб, мазкур мактабнинг кейинги тасаввуф гуруҳларига ҳам таъсир этганини очиб берилган.

Президентимиз тўғрй эътироф этганидек, “бизнинг қонимизда”, замонавий тил билан айтганда “тенимизда бор”. Аждодлар меросига факатгина тарихий ёлдорлик сифатида қараб эмас, уларни амалий ҳаётимизга табиқ этишимиз керак. Ваҳолаки, бундай ноёб мерос камдан-кам ҳалқларга насиб этган.

ТЕРМИЗИЙ АЛЛОМАЛАР
ИЛМИЙ МЕРОСИ

Нодир КАРИМОВ,
ТДШУ докторанти:

— Халқимиз дунё тамаддунида муҳим роль ўйнаган аждодларини танияпти. Масалан, сўнгги йилларда 100 га яқини маълум бўлган термизий алломалар сони бугун 200 дан ортққ экан. Энг сўнгги тадқиқотларга кўра, насасифилар сони ҳам, уларнинг давлатларнинг кутубхоналари ва кўлемза фондларида сақланаётган термизий алломалар асарларининг нусхаларини, улар ҳақидаги китобларни тўплаш ва мазмун-моҳиятини ўрганишда салмоқли натижаларга эришдик. Хусусан, 500 дан ортққ айнан Абу Исо Термизий ва Ҳасим Термизий асарларини ўрганишга оид хоржий илмий-тадқиқотлар билан танишиб чиқдик. Голландиянинг машҳур Лейден университетига алломалар асарларининг кўлемза нусхаларини топишга муваффақ бўлдик. Тадқиқотлар натижаси акс этган “Ал-Ҳасим ат-Термизий даври ва илмий мероси хорж тадқиқотларида” ва “Абу Исо ат-Термизийнинг ҳадиси илми ривожига қўшган ҳиссаси” номли монографиялар илмий жамоатчиликка тақдим қилинди.

Мазкур тадқиқот натижасида хорж адабиётлари асосида Ҳасим Термизий ва Абу Исо Термизий яшаган даврда вужудга келган “ислом ренессанси”га сабаб бўлган диний, сиёсий, маданий, лингвистик омиллар аниқланиб, мазкур жараёнда мовароуннахрлик олимларнинг роли ва аҳамияти очиб берилган. Шунингдек, IX-XII асрлардаги Мовароуннахр диний қиёфасининг асоси ҳисобланган ханафийлик маъзаби, ҳадисшунослик гуруҳи, мотуридийлик таълимоти мазмунларига доир хорж адабиётлари моҳияти тарихшунослик ракурсидида ёритилган.

Дунё олимлари ва тадқиқотчилари Имом Бухорий, Имом Термизий ва Ҳасим Термизий асарларига кўпроқ мурожаат қилганлиги аниқланиб, уларнинг асарлари дунё тадқиқотчилари томонидан юксак қадриятини илмий асослаб берилган, олимларнинг жамият ҳаётига таъсири илк маротаба тарихшунослик жиҳатидан баҳоланганини кўриш мумкин.

“Ҳасимия” мактабининг тадқиқ этишга йўналтирилган хорж адабиётлари таҳлил қилиниб, мазкур мактабнинг кейинги тасаввуф гуруҳларига ҳам таъсир этганини очиб берилган.

Президентимиз тўғрй эътироф этганидек, “бизнинг қонимизда”, замонавий тил билан айтганда “тенимизда бор”. Аждодлар меросига факатгина тарихий ёлдорлик сифатида қараб эмас, уларни амалий ҳаётимизга табиқ этишимиз керак. Ваҳолаки, бундай ноёб мерос камдан-кам ҳалқларга насиб этган.

АРУЗШУНОСЛАР БИЛАН ТИЛЛАШИБ...

Дилдора ХУДЖБАНОВА,
филология фанлари бўйича
фалсафа доктори:

— Шарқ адабиётининг аруз илмига оид кўлемза манбаларининг адабий манбашунослик ва матншунослик нуктаи назаридан ўрганиш шарқшуносликнинг устувор вазифаларидан бири саналади. Арузшунослик илмининг шаклланишида хизматлари беҳисоб бўлган мовароуннахрлик олимларнинг мўътаба асарлари бағишланган қатор тадқиқотлар амалга оширилган. Бирок ҳали илмий муомалага киритилмаган, ўрта асрларда ёзилган аруз илмига оид кўлемза асарлар мавжуд бўлиб, уларни ҳар томонлама ўрганиш давр талабидир. Илмий жамоатчилик эътиборига ҳавола қилинган “XII асрда Мовароуннахрда яратилган аруз илмига оид манбалар (Маҳмуд Замаҳшарий ва Абу Ҳафс Насафий асарлари асосида)” мавзусидаги тадқиқотда айнан буюк ватандошларимизнинг ҳали ўрганилмаган арузга оид кўлемза асарлари тадқиқ этилган.

Аруз ўз даврида Испаниядан Хитойгача, Ҳиндистондан Волга бўйигача худуд шоирлари ижодини забт этган ҳамда XX аср бошигача барча мусулмон ўлкаларининг мадрасаларида диний ва адабий илмлар билан бир қаторда ўқитилган. Бироқ ҳозирги кунга келиб, аруз илмининг билиш даражаси бироз сустайди. Шу нуктаи назардан Маҳмуд Замаҳшарий ва Абу Ҳафс Насафийларнинг аруз илмига бағишланган рисоаларини матншунослик ва адабий манбашунослик нуктаи назаридан тадқиқ этиш, илмий истифодага олиб кириш, арузшунослик илми ривожига қўшган ҳиссаларини аниқлаш ҳамда ўзбек арузшунослиги тарихини ўрганишдаги аҳамиятга молик.

Тадқиқотнинг илмий янглиги шундаки, ҳозирга қадар ўрганилмаган Абу Ҳафс Насафийнинг “Мукхтасар ал-Аруз” рисоласи илк бор тадқиқ этилиб, илмий муомалага киритилган. Шунинг-

дек, Маҳмуд Замаҳшарийнинг “Al-qistās al-mustaqlīm fi ‘ilm al- arūd” асари эса биринчи бор комплекс ўрганилган. Тадқиқот доирасида “Al-qistās”нинг дунё кўлемза фондларида сақланаётган 19 та кўлемза нусхалари аниқланди ва уларнинг 12 таси текстологик тадқиқ қилинди.

“Al-qistās” асари кўлемзаларини қиёсий текстологик ўрганиш жараёнида асарнинг энг ноёб ва тўлиқ нусхаси Туркиядаги Кўна кутубхонасининг “Бурду” фондида сақланиши аниқланди. Шунингдек, унинг Берлиндаги Тубинген давлат кутубхонаси фондида сақланаётган нусхаси бошқа кўлемзалардан тубдан фарқ қилиши, кўлемзанинг иккинчи қисми мовароуннахрлик олим Садршуҳаддун Бухорийнинг “Xamsa abyāt bi ‘adadi davāir al-‘arūd” асаридан қўйрилганлиги ҳамда унинг қисми араб олими Абжўйш Андалусийнинг “Al-Risāla-Andalusīya” (“Андалусий рисоласи”) асарида тегишли экани исботланди.

Ҳозирда университетда “Мумтоз филолозия ва адабий манбашунослик”, “Манбашунослик ва тасаввуф герменевтикаси” кафедраларида қадимги ёзма манбаларни ўрганиш бўйича тизимли тадқиқотлар олиб бормоқдам. Биринча сўзга опти ой мобайнида айнан адабий ва тарихий манбашунослик, матншунослик иш-тисосликлари бўйича 4 нафар тадқиқотчи PhD докторлик диссертацияларини муваффақиятли ҳимоя қилгани ва яна 2 та диссертация ҳимояга олиб чиқилгани ҳам университетда манбашуносликни янги илмий мактаб яратилганлигини далилат беради. Ҳимоя қилинган ишларни барчаси IX-XV асрларда яратилган, бироқ ҳали қўйирилмаган асп манбалар бўлиши олиб бормиган тадқиқотлар.

Улар орқали дунёнинг машҳур кўлемза фондларидаги бир неча муҳим манбалар биринчи марта илмий истифодага олиб кирилди. Мазкур тадқиқотлар натижаларига кўра, номи илм ахлига маълум бўлмаган бир неча адаблар ва уларнинг илмий мероси ҳақидаги дастлабки маълумотлар тақдим этилиб, ҳали ўрганилмаган асарлар топилиб, адабиётшунослик, матншунослик ва манбашунослик нуктаи назаридан тадқиқ этилди.

“Янги Ўзбекистон” мухбири
Нодир МАҲМУДОВ ёзиб олди.